

РОЛЯТА НА АКТЬОРСКИЯ ТРЕНИНГ В ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИ ОТ ПЕДАГОГИЧЕСКИ СПЕЦИАЛНОСТИ

Данка Щ. Николова

THE ROLE OF ACTOR TRAINING IN THE EDUCATION OF STUDENTS IN PEDAGOGICAL SPECIALITIES

Danka Sht. Nikolova

ABSTRACT: The acting skills in the pedagogue's profession are an essential necessity when working with children in school and pre-school age. The article emphasizes on the vital characteristics of the elements of the artistic training, implemented in the preparation of pedagogy students: Culture of Speech, Expressiveness, Scenic Improvisation and Interpretation of artistic texts.

KEY WORDS: Students; Pedagogy, Training; Acting skills; Culture of Speech; Speech Expressiveness; Theatrical Improvisation

УВОД

Днес живеем в една реалност на технологичност и дигиталност, на бърз обмен на информация в социалните мрежи в областта на бизнеса, икономиката, медицината, културата и образованието.

В динамичния 20-ти век знанията и уменията на специалисти от всички сфери на научното познание са изправени пред предизвикателствата на бъдещето.

На пазара на труда високото качество на педагогическата дейност е „фактор за ефективността на всички социални структури, тъй като учителят е мостът между поколенията, който събира, съобразява и предава знанията и опита от предходните на бъдещите поколения“ [2].

В контекста на казаното дотук, стигаме до извода, че пред съвременния педагог се поставят все по-високи изисквания към новите професионални и личностни качества и умения, а именно: отлична теоретико-методическа подготовка, информираност, висока ерудираност; работа в дигитална среда; инициативност; иновативност; мотивираност; комуникативност; и не на последно място – артистичност.

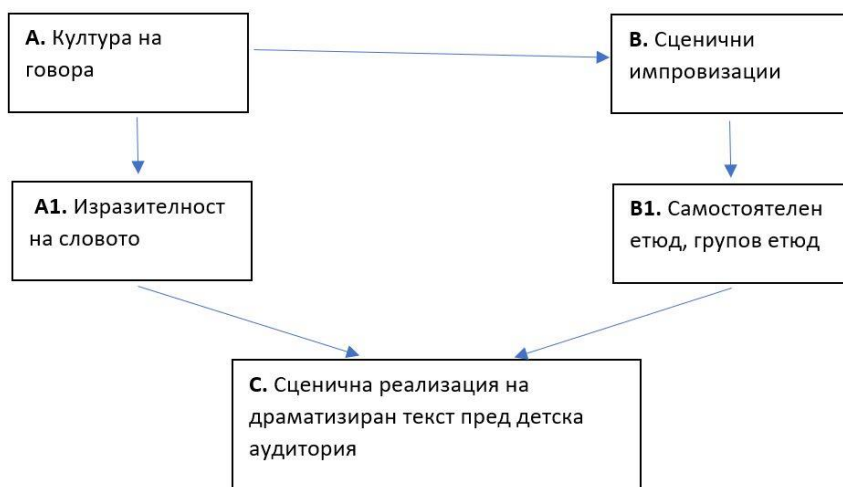
Предизвикателствата днес изискват съвременният учител да умее да въздейства и да взаимодейства с детето или ученика при различни условия, форми на работа и прилагайки иновативни, атрактивни методи.

Налага се педагогът да умее дипломатично и изкусно да решава казуси, възникнали в процеса на обучение. Той трябва да е харизматична личност, която да увлича с професионализъм, умее да ангажира, да респектира, да бъде творец и артист и в професията си. Всичко казано до тук води към формиране на **целта** на настоящата статия:

- да се очертаят някои основни елементи на актьорския тренинг за студенти педагози;
- да се посочат основните характеристики на елементите на тренинга: усъвършенстване и развитие на култура на говора; изразителност на следното; сценични импровизации; реализация на драматизиран текст пред публика.

- да се обоснове взаимовръзката между елементите (виж фиг.1).

Елементи на актьорския тренинг за студенти – педагози

А. Речта на учителя е един от основните фактори за формиране на правилна реч у децата: „Педагогът – едно от основните лица, от което децата слушат правилна литературна реч е длъжен да разбере своята огромна отговорност и да прояви най-високи изисквания към собствената си реч [4]. Действително говорът на педагога трябва да бъде образец на книжовен български език, т.е да притежава чистота на изговора, граматическа правилност, точност и яснота на израза, безупречност в правоговорно отношение, мелодичност и интонационна завършеност на фразата. Прецизното слово води до ясно, отчетливо поднасяне на мисълта и своевременно емоционално действие върху аудиторията.

Работата за усъвършенстване на говорната култура на студенти педагози е цялостен процес, при който компонентите: професионално дишане, гласова постановка; артикулация и правоговор взаимно се допълват и преплитат. Комуникативно-тренинговите модели са съчетания между активна дигитална дейност, съчетана със „зададена ситуативна гласово-говорна задача“ [5].

Тя възбужда въображението на изпълнителя, активизира физиката му и превръща упражненията в увлекателна игра между участниците. По този начин те се освобождават „от напрежение и неудобство“, когато се наблюдават взаимно и се изявяват чрез движение и глас.

От казаното по-горе бихме могли да определим разделите на комуникативно-тренинговите модели като координация между говор, движение и артистичност. Качествата, които се развиват при обучаваните, са: внимание, въображение, чувство за партньорство.

А1. Като по-висок, висш етап от тренинговата работа върху говорната култура се явява изразителността на словото, т.е. художественото изпълнение на текст в мерена или немерена реч. Този вид изпълнителско изкуство въздейства върху въображението и мисленето на слушателя (в случая детска или ученическа аудитория). Артистичната интерпретация и изпълнение на конкретен текст стои в основата на художественото слово.

В този смисъл учението на бъдещия педагог, свързано с този елемент, се състои в: правдиво и убедително поднасяне на чувствата и настроенията на автора; в умението да се пресъздадат особеностите на художествената форма, жанр и стил на текста. Не на последно място тренингът на изпълнителските умения, спомага за трениране на паметта (при заучаване на текст); усет към използване на основните средства на логическата и емоционална изразителност на речта.

Методически единици, върху които се работи при този елемент на актьорския тренинг, са:

- Работа върху литературен и изпълнителски анализ. Необходимо е да бъдат формирани и изяснени въпросите: „Каква е основната идея и авторска позиция на произведението?“; „Какво искаме да внушим на слушателя?“. Уменията за художествено изпълнение на текст се свързват и с изясняването на основните средства на логическата и емоционална изразителност:
- логическо ударение (то се поставя след внимателен и емоционално-художествен анализ на целия текст);
- интонация и темпоритъм на речта (свързани с действителните и емоционални моменти в текста);
- психологическа и логическа пауза (поставят се , за да се отделят конкретни фрази, да се насочи вниманието и мисълта на слушателя към следващ епизод от творбата);
- подтекст (разкрива „втория план“ на текста; онова, което се крие зад теста). Подпомагащи функции и взаимосвързаност с подтекста имат интонацията, паузите и логическите ударения.

В. В елемент „Сценични импровизации“ (Виж фиг.1) е залегнало съзнателното овладяване на психотехниката на играещия пред аудитория и се основава на „Системата на К.С. Станиславски“.

Някои от елементите, върху които работим за външното самочувствие, са: отпускане на мускулите; пластика; логика и последователност във физическите действия в сценичното пространство; външна характерност; чувство за партньорство.

Първите „загриващи“ сценични задачи, които се дават за изпълнение на студентите, са: показване и изиграване на различни физически състояния (умора; болка; радост; неудоволствие и т.н.). Задачите са в пряка връзка и с овладяване и на паралингвистичните средства на речта и тялото – мимика, жест, позиция, пластика на тялото.

Като загриващ тренинг в обучението на студенти педагози се използват игрите и упражненията по системата на Станиславски за развиване на памет; въображение; внимание; наблюдателност; вяра и наивност; мускулна освободеност. Този комплекс от упражнения са условно наречената „първа стъпка“ за развиване на актьорската психотехника по „системата на Станиславски“.

Като „втори елемент – **В1**“, на работата ще отбележим творческия процес върху самостоятелния и групов етюд. Изискването е студентите да действат правдиво в измислената от тях ситуация, да ползват опорните точки на предметите около тях, логично, естествено и правдиво. В тези кратки сценични задачи изясняваме какво представляват термините „концентрация на вниманието“ и „публична усамотеност“ [1]. В процеса на общуването, реализирано в груповия етюд, чрез словото се въздейства върху съзнанието на изпълнителя, активизират се представите, стимулират се импровизаторските възможности на студентите от педагогическите специалности.

Тези сценични техники помагат на бъдещите педагози постепенно да преодоляват собствената си съпротива – да бъдат „гледани“ от аудиторията и да се чувстват освободени в поведението си на сцената.

С. Процесът на драматизиране (виж фиг.1) на текст (приказка, басня, поема) е реална връзка с изучаването на дисциплината „Литература за деца“. Тази специфична интерпретация на текста с цел сценичната му реализация развива творческото въображение на студентите. Неговата проява са оригиналността и импровизацията в оживяването и пресъздаването на образа на бъдещите педагози действат от позиция на героя. Така се изяснява понятието „характерност са образа“, което включва в себе си глас, външни белези, пластика на тялото.

В пресъздаването на образи студентите действат от позицията на героя. Задава се въпросът „Ако аз съм на мястото на героя, как бих действал в предложените обстоятелства?“ В специфичната работа по драматизираните материали се използват термини по „системата“ – механизъм на „магическото ако“ и „предлагани обстоятелства“ [3].

Безспорен факт е, че реализирането на кратките драматизации пред детска публика развива у студентите от педагогическите специалности социални умения: екипност в актьорската работа; умения за общуване в измислена и разиграна ситуация; умения за диалог; за убеждаване; за дискусия.

Рефлексивните умения – саморазвитие, саморазкриване, самооценка са важни за студентите както в професионални, така и в житейски ситуации.

Срещите с детската публика са вдъхновяващи и вълнуващи. Те поражда чувство на удовлетвореност и придобиване на самочувствие на присъствието пред реална аудитория.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Условно наречените елементи в актьорския тренинг за педагози са взаимно свързани и се допълват. Те изграждат у бъдещите педагози постепенно и методично адаптация и увереност пред аудитория, а това са качества, необходими на всяка публична професия. Необходимостта от специфични тренинги за усъвършенстване на говорната култура е обоснована на голямото гласово натоварване на педагогическата дейност. Работата върху художественото изпълнение на конкретни литературни текстове развива въображението на слушателя, дава дълбочина и емоционалност на произведението.

Заключителният елемент – сценична реализация на драматизирания текст пред реална детска публика, е изпитание за артистичност, за постигане на художествен резултат, за освободеност на физиката и психиката на „играещия”.

Проявеният интерес на студентите педагози към актьорския тренинг и тяхното желание за работа в тази насока води към идеи за създаване на проект за СДК курсове по актьорско майсторство, както и бъдещи възможности за разкриване на допълнителни избираеми дисциплини в съществуващи учебни планове за обучение на студенти по специалността *Предучилищна и начална училищна педагогика (ПНУП)*.

Литература:

1. Кнебел, М., Станиславски днес, сп. „Театър”, 1973., бр.6
2. Петкова, Н, Социално-педагогическо изследване на талантливия детски и начален учител в сб. „Уроци по креативност в средното и висшето образование”, Варна, 2016.
3. Станиславски, К., Работа на актьора върху роля, изд. „Наука и изк.”, С., 1977.
4. Тихеева, Е.И., Развитие ричи детей, Просвещение, М.,1990
5. Щерева, Д., Теория и методика на говорната техника, Веда Словена – жг, 2018.

*Данка Щерева Николова, доцент д-р
СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата, катедра
„Специална педагогика и логопедия“
e-mail: dan.nikol@abv.bg*